2.6.2025

Lausunto eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Asia: E 42/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission asetusehdotus muutoksiksi yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) asetuksiin (EU) 2021/2115 ja (EU) 2021/2116 (YMP:n yksinkertaistaminen)

Baltic Sea Action Group (Elävä Itämeri säätiö sr.) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa Euroopan komission ehdotuksesta maatalouspolitiikan yksinkertaistamiseksi. Esitetty CAP:n yksinkertaistamispaketti sisältää kannatettavia tavoitteita mm. viljelijöiden hallinnollisen taakan keventämiseksi, mutta ehdotettujen toimenpiteiden kokonaishyödyt ja vaikutukset jäävät osin epäselviksi.

Yksinkertaistaminen, byrokratian karsiminen ja joustavuus ovat viljelijöille tervetulleita parannuksia, mutta yksinkertaistamista ei tule tavoitella ympäristö- ja ilmastotavoitteiden kustannuksella. Tämä olisi lyhytnäköistä, sillä maatalous on ilmasto- ja luontokriisien, kannattavuusongelmien, maan kasvukunnon heikkenemisen ja turvallisuusriskien vuoksi ennennäkemättömän isojen haasteiden edessä. Yksinkertaistamisen luoman riskin vuoksi on tärkeää kytkeä CAP kansallisiin ilmasto-, vesistö- ja ympäristötavoitteisiin ja sitä tulee valvoa tiukasti. Jo aiemmin on edellytetty, että CAP kytketään ilmastotavoitteisiin, mutta se on jäänyt toteutumatta.

Jotta kannattavan maatalouden tuotantoedellytykset voidaan turvata pitkällä aikavälillä ja satovarmuutta sekä ympäristövaikutuksia arvioida koko ruokaketjua hyödyttävällä tavalla, tarvitsemme kokonaisvaltaisempaa tarkastelua ja uusia tukimuotoja pinta-alaperusteisuuden rinnalle. Tämä koskee erityisesti toimenpiteitä, joilla parannetaan maan kasvukuntoa, hiilensidontaa sekä veden ja ravinteiden pidätyskykyä. Vaikuttavampi maatalouspolitiikka edellyttää sekä olemassa olevien ohjauskeinojen perusteellista arviointia että uusia toimivia ohjauskeinoja kestävän ruokajärjestelmän varmistamiseksi.

Maatalouden kannattavuuden keskeisimpiä uhkia Euroopassa ovat ilmastonmuutos, viljelysmaan kasvukunnon heikkeneminen ja riippuvuus tuotantopanoksista. Kaikki edellä mainitut uhat ovat jo realisoituneet. Nykyisin vallitseva tehomaatalous on sekä aiheuttamassa kaikkia kolme mainittua uhkaa että kärsii jo niiden seurauksista. Maan kasvukuntoa ja peltojen kykyä sietää ilmastonmuutoksen seurauksia ei voi parantaa muilla kuin maatalouden toimenpiteillä. Tästä johtuen ympäristötoimet, ilmastotyö ja maatalouden kannattavuus ovat toisiinsa kietoutuneita ja edellyttävät toisensa. Meillä on menetelmiä, jotka todistettavasti tuottavat kannattavuus-, ilmasto- ja ympäristöhyötyjen lisäksi turvallisuus- ja omavaraisuushyötyjä EU:n ja jäsenmaiden tasolla. Näistä menetelmistä on tehty paljon korkeatasoista tutkimusta ja käytännön peltokokeita Suomessa.

Tuottavuuden ja satovarmuuden parantaminen maan kasvukunnosta huolehtimisen avulla on asia, joka yhdistää edelläkävijäviljelijöitä, ruoka-alan yrityksiä ja ympäristönsuojelijoita. Näin on paitsi Euroopassa laajemmin myös Suomessa, jossa ilmastonmuutoksen lisäksi vahvana ajurina toimii sisävesien ja Itämeren tila. Maaperän kasvukunnon parantaminen sitoo hiiltä maaperään, parantaa arvokkaan kiintoaineen ja ravinteiden pysymistä pelloissa ja pidättää vettä paljon “tehomaatalouden” tiivistämiä peltoja paremmin.

Maatalouspolitiikka uudistettaessa ohjauksen painopistettä tulisi siirtää yksittäisistä toimenpiteistä lopputulokseen, monihyötyisiin vaikutuksiin ja kokonaisuuden huomioimiseen. Tällöin viljelijälle maksettaisiin tuottamansa ruoan lisäksi reilu korvaus myös muista hyödyistä, kuten maaperän parantuneesta kunnosta ja ekosysteemipalveluista. Vaikuttavuuteen perustuva tuki kannustaa kokeilemaan uusia viljelymenetelmiä,

tukee innovaatioita ja tuottaa yhteiskunnalle ruoan lisäksi ilmasto- ja ympäristöhyötyjä. Toimenpideperusteisuuden sijaan hyödyistä maksettaessa saadaan kevennettyä viljelijän työtaakkaa, maatalouden kannattavuutta ja kannustetaan monihyötyisiin win-win-win ratkaisuihin.

Tulosperusteisia korvauksia voitaisiin pilotoida Suomessa jo kuluvalla CAP-kaudella viljelijöiden motivoimiseksi sekä maatalouden ympäristö-, vesistö- ja ilmastotoimien edistämiseksi. Tulosperusteisuutta kannattaisi pilotoida Suomessa mahdollisimman pian, jotta olemme valmiita osallistumaan päätöksentekoon ja tarjoamaan toimivia ja skaalattavia ratkaisuja muualle Eurooppaan.

Todentamiseen tarvittavaa teknologiaa ja menetelmiä on jo olemassa, ja niitä kehitetään jatkuvasti tutkijoiden, edelläkävijäviljelijöiden ja ruokaketjun yritysten yhteistyöllä, mistä esimerkkinä on Ilmatieteen laitoksen BSAG:n Carbon Action -alustalla kehittämä maailmanluokan hiilensidonnan todentamisjärjestelmä, joka yhdistää EU:n Copernicus -satelliittitiedot ja Yasso-maaperämallin kasvien kasvun ja maaperän hiilimuutosten seuraamiseksi.

Tällainen tutkittuun tietoon, paikallisiin olosuhteisiin, datan jakamiseen ja viljelijän tietotaitoon pohjautuva malli lisää tukipolitiikan joustavuutta ja parhaimmillaan vähentää maataloustukien valvontaan liittyvää hallinnollista taakkaa hyödyntämällä osin automatisoituja menetelmiä.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Komission asetusehdotus muutoksiksi yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) asetuksiin perustuu erittäin kannatettaviin tavoitteisiin – eli hallinnollisen taakan keventämiseen. Ehdotuksissa on erityisesti luomutiloille ja pienille tiloille merkittäviä kevennyksiä.

Ehdotukseen sisältyvään ehdollisuuden vähentämiseen liittyy kuitenkin suuria riskejä. Keskeisimmät riskit liittyvät siihen, että ehdotus avaa mahdollisuuden ilmasto- ja ympäristötoimien laiminlyömiseen. Eurooppalaisen maatalousmaan heikkeneminen, ilmastonmuutoksen kiihtyminen vaarantaa viljelyn edellytykset ja heikentää entisestään maatalouden houkuttelevuutta viljelijöiden seuraaville sukupolville.

Kestävä tapa keventää viljelijän hallinnollista taakkaa ja parantaa maatalouden kannattavuutta on saavutettavissa tehokkaammin siirtymällä tukipolitiikassa monihyötyisyyttä ja tulosperusteisuutta kohti. Tärkein toimenpide maatalouden kannattavuuden turvaamiseksi on kannustaa maatalousmaan kasvukyvyn parantamiseen. Eurooppa tarvitsee maatalouden uudistavuuteen johtavan käänteen ennen kaikkea ruokatuotannon turvaamiseksi. Uudistavuus on lisäksi paras ratkaisu maatalouteen liittyvien vesistö-, ilmasto- ja turvallisuusuhkien ratkomiseen.

Ville Wahlberg
Toimitusjohtaja
Baltic Sea Action Group, BSAG